

**Горан Латиновић, *Шеснаеста крајишка
бригада Војске Републике Српске (1992–1995),
Службени гласник Републике Српске, Бања
Лука, 2025, 578 стр.***

У Бањалуци је у септембру 2025. године, у издању Јавне установе „Службени гласник Републике Српске“, објављена књига *Шеснаеста крајишка бригада Војске Републике Српске (1992–1995)* аутора др Горана Латиновића, редовног професора Филозофског факултета Универзитета у Бањалуци. Ријеч је о првој књизи у оквиру едиције, тј. библиотеке Историја Републике Српске, коју је издавач покренуо овом научном монографијом.

Нова књига Горана Латиновића, чији су рецензенти проф. др Драгиша Д. Васић и доц. др Никола Ожеговић, има 578 страна (са укупно 32 табеле) и штампана је у тиражу од 1.000 примјерака. Књига започиње *Предговором* (стр. 9–12) у којем је аутор објаснио да је наслов ограничио историју Шеснаесте крајишке бригаде на период кад је била јединица Војске Републике Српске, под чијом заставом је провела највећи дио свог ратног пута, али да ће читалац лако уочити да је обухваћен и ратни пе-

риод њене историје док је била јединица Југословенске народне армије. Аутор је дао и осврт на коришћене изворе и литературу. У *Уводу* (стр. 13–16) дао је кратак преглед историје Срба у Босанској Крајини и историје Прве крајишке ударне пролетерске бригаде (1942–1945), чији је чувар ратне заставе и настављач традиције била Шеснаеста пролетерска моторизована бригада Петог корпуса ЈНА у Бањалуци. Том бригадом једно вријеме командовао је и пуковник Небојша Павковић.

Главни дио Латиновићеве књиге носи наслов *Ратни пут Шеснаесте крајишке моторизоване бригаде 1991–1992* (стр. 17–326) и подијељен је на неколико поглавља: *Ратна 1991* (стр. 17–48), *Ратна 1992* (стр. 49–123), *Ратна 1993* (стр. 125–182), *Ратна 1994* (стр. 183–237) и *Ратна 1995* (стр. 239–326). Свако поглавље садржи неколико потпоглавља. На основу разних и бројних извора, а углавном на основу ратног дневника, аутор је

подробно описао ратни пут ове бригаде, који читалац може пратити готово из дана у дан. Посебно поглавље Горан Латиновић посветио је ратним губицима Шеснаесте крајишке бригаде, у оквиру којег је дао и списак свих њених ратника који су погинули у борбеним дејствима и који су погинули и умрли ван борбених дејстава (стр. 327–408). Наредна два поглавља имају наслове: *Шеснаеста крајишка моторизована бригада после рата* (стр. 409–423), у којем се аутор бавио њеном историјом након Дејтонског споразума у оквиру процеса реорганизације Војске Републике Српске до њеног укидања, и *Шеснаеста у штампани, филму, пјесмама и памћењу* (стр. 425–462), у којем је аутор сабрао 21 пјесму, било да је ријеч о пјесмама о Шеснаестој, или о пјесмама њених бораца. Такође, о бригади су снимљени један документарни филм и три емисије документарног серијала *Мисија* Радио-телевизије Републике Српске, а у Бањалуци дјелује и један карате клуб који у свом имену чува сјећање на бригаду. Научна монографија садржи још и *Закључак* (стр. 463–470), *Карте* (стр. 471–478), *Фотографије* (стр. 479–511), резиме на руском језику (стр. 513–521), резиме на енглеском језику (стр. 523–530),

списак извора и литературе (стр. 531–536), *Азбучник личних имена* (стр. 537–552), *Азбучник географских појмова* (стр. 553–570) и *Биљешку о аутору* (стр. 571–578).

На основу свега написаног у књизи Горан Латиновић је извео веома темељит закључак, из којег ће читалац сазнати да је Шеснаеста пролетерска моторизована бригада Петог корпуса Југословенске народне армије 16. септембра 1991. упућена у одбрану српског народа у Западној Славонији, гдје је права офанзивна дејства започела почетком октобра 1991. године. Бригада је боравила у Западној Славонији нешто дуже од девет и по мјесеци, тј. од средине септембра 1991. до почетка јула 1992, с тим да су борбена дејства против хрватских снага била посебно изражена током октобра 1991. године. Шеснаеста је ослободила значајну територију у Западној Славонији, да би ширење југословенског рата на Босну и Херцеговину у прољеће 1992, усљед агресивног дјеловања хрватско-муслиманске коалиције, довело до стварања Војске Републике Српске и нове мобилизације која је ојачала бригаду.

Учешће Шеснаесте крајишке моторизоване бригаде Првог крајишког корпуса Војске Репу-

блике Српске у бици за посавски Коридор у јуну 1992, а затим и у наставку борби за ослобођење Посавине, укључујући и битку за Босански Брод октобра 1992, потврдило је њен офанзивни карактер. Потом је бригада два мјесеца, од почетка новембра до краја децембра 1992, провела на орашком ратишту. Упркос свим настојањима, Шеснаеста на дијелу фронта у Посавини према Орашју није остварила успјех сличан оном у претходним мјесецима ратовања. Ипак, у сталним борбама исцрпљивала је хрватске снаге и одбранила Коридор, држећи линију фронта удаљену само два километра од пута који је спајао Републику Српску.

Након орашког ратишта Шеснаеста крајишка бригада војевала је нешто дуже од седам мјесеци, од краја децембра 1992. до почетка августа 1993, на брчанском ратишту, гдје је у јулу 1993. учествовала и у бици за струјни коридор, у којој је остварила свој посљедњи велики офанзивни успјех током рата. Одлазећи са брчанског ратишта, гдје је ратовала против здружених хрватско-муслиманских снага, оставила је боље положаје од оних које је затекла и шири коридор. Бригада је ратовала у Посавини укупно годину и један и по мјесец, тј. од средине јуна

1992. до почетка августа 1993, а затим је ратни пут наставила у Поусорју, тј. на добојско-теслићком ратишту, гдје се њена главнина задржала двије године и три мјесеца, тј. од средине августа 1993. до средине новембра 1995, ратујући против муслиманских снага на линији фронта дугој око 15 километара.

Међутим, долазак Шеснаесте на добојско-теслићко ратиште текао је уз проблем повратка њених ратника с одмора. Дио оних бораца који су одбијали да се врате с одмора учествовао је у побуни дијела јединица Војске Републике Српске у Бањалуци септембра 1993. године. Иако их је било само 69, што је тек око 2% припадника бригаде, њено име и углед су злоупотребили. Прва и једина година предаха за ратнике Шеснаесте била је 1994. Иако су борци јединица Шеснаесте из другог ешалона и прије јула 1994. у појединим ситуацијама, нарочито кризним, боравили на предњем крају, од тог мјесеца започело је њихово планско „провлачење” кроз прву линију у трајању од најмање седам дана, у циљу да сви прођу кроз ровове и буду оспособљени за одржавање линије фронта. Ова одлука команде бригаде подигла је борбену готовост Шеснаесте.

У смирај рата, новембра 1995, током мировних преговора у Дејтону, главнина Шеснаесте премјештена је из Поусорја у Крајину, премда су њене јединице током исте године упућиване на бихаћко, граховско-гламочно, великокладушко, влашићко, зворничко, трновско, шиповско и озренско-возућко ратиште, а велики допринос дале су сламању непријатељских офанзива у Крајини и на Озрену 1995. године. Иако је највећи дио рата провела у зонама одговорности Првог крајишког и Источнобосанског корпуса, дијелови Шеснаесте упућивани су на извршење задатака и у Други крајишки, Дрински и Сарајевско-романијски корпус, као и у међумуслимански обрачун у Западној Босни. Шеснаеста је током свог војевања од 1991. до 1995. остварила сарадњу са другим бригадама, а нарочито је сарађивала и садејствовала са Првом оклопном бригадом, 43. приједорском, Петом козарском, Једанаестом дубичком, Првом посавском, 22. пјешадијском, Требавском, Которварошском, Дервентском, Теслићком, Градишком, Прњаворском и Челиначком. Ипак, најбољу сарадњу остварила је са Другом крајишком бригадом.

У *Закључку* је наведено још и то да се Шеснаеста крајишка моторизована бригада састојала, након преформирања у августу 1992, од команде, команде стана, извиђачке чете (од друге половине 1994. извиђачко-диверзантске чете), чете војне полиције, 1. моторизованог батаљона, 2. моторизованог батаљона, 3. моторизованог батаљона, оклопног батаљона, хаубичког дивизиона, мјешовитог противоклопног артиљеријског дивизиона, лаког артиљеријског дивизиона противваздушне одбране, инжињеријског батаљона, чете везе и позадинског батаљона. Њени припадници били су из 22 општине Републике Српске, претежно из Босанске Крајине. Предњачиле су општине Бањалука (око 50% укупног људства Бригаде), Градишка (око 16%) и Лакташи (око 12%), тако да су ове три општине давале око 78% ратника Шеснаесте. Попуњеност Бригаде људством у односу на формацију је била различита током Југословенског рата (1991–1995) и кретала се од 77% крајем септембра 1991, преко чак 129% у мају 1992, кад јој је по формацији сљедовало 4.617 људи, а након спроведене мобилизације имала их је чак 5.967, до 83% у октобру 1995, јер је од

сљедованих 4.590 имала 3.818 бораца.

Официри су чинили око 5% њеног састава, подофицири око 10%, а војници око 85%. Од укупног броја официра, активних је било 10%, а резервних 90%, од укупног броја подофицира, активних је било 2%, а резервних 98%. Просјечна животна доб припадника бригаде била је 33 године и пет мјесеци у октобру 1995 (по подацима команде Првог крајишког корпуса), односно 32 године у јануару 1996 (по подацима команде бригаде).

Значај који је Шеснаеста крајишка бригада имала у Војсци Републике Српске огледао се и у њеном старјешинском кадру. Команданти Шеснаесте били су: Милан Челекетић (од септембра 1991. до августа 1992), Новица Симић (током августа 1992), Вукадин Макрагић (од августа 1992. до јула 1993), Владо Топић (од јула 1993. до новембра 1995) и Драган Вуковић (од децембра 1995. до септембра 1999). Генерали су постали Милан Челекетић, Новица Симић и Драган Вуковић.

Шеснаеста крајишка бригада ослободила је око 780 квадратних километара територије током Југословенског рата (1991–1995), непосредно или организацијом других јединица.

Највећи дио територије ослободила је у Западној Славонији 1991, Посавини 1992. и 1993. и у Крајини 1995. године. Бригада је имала 432 погинула у борбеним дејствима, погинула и умрла ван борбених дејстава и око 1.700 рањених бораца. Просјечна животна доб свих палих је 31 година и пет мјесеци. Старјешине су чиниле 12% свих погинулих, а од укупног броја палих старјешина резервних је било 92%, а активних, тј. професионалних војних лица 8%. Срби су чинили 91% свих палих ратника бригаде, али су у њеним редовима гинули припадници и других народа.

Горан Латиновић завршио је *Закључак* истичући да је Шеснаеста крајишка моторизована бригада одликована Орденом Немањића на Видовдан 28. јуна 1993, заједно са још седам бригада Војске Републике Српске, а проглашена је најбољом јединицом Првог крајишког корпуса 1994. и 1995. године. Америчка обавјештајна агенција (ЦИА) је у анализи борбених дејстава објављеној седам година по окончању Југословенског рата, навела да је Шеснаеста била „вјероватно најбоља бригада” Војске Републике Српске.

Књиге о ратним јединицама Војске Републике Српске углавном су писале њихове старјешине

не или припадници, те су оне изашле из пера професионалног историчара, који добро влада методологијом савремене историје, права ријеткост. Књига о Шеснаестој крајишкој бригади трећа је научна монографија Горана Латиновића о ратним јединицама Војске Републике Српске. Он је раније објавио књиге о Студентској бригади (1994–1995) и

Заштитном пуку Главног штаба ВРС (1992–1995). Ипак, књига о Шеснаестој крајишкој бригади по садржају и обиму превазилази претходне двије и представља до сада можда и најуспјешнију научну обраду неке од ратних јединица тактичког ранга Војске Републике Српске.

Мср Марко Јанковић